

Af Anders Hind og Susan Fazakerley

Du kan læse mere om Trine Billes kulturøkonomiske betragtninger i denne artikel i kultur.dk, nr. 8, 2011:

http://www.kulturellesamraad.dk/index.php?option=com_phocadownload&view=file&id=7:kulturdk-nr-8&Itemid=65

Du kan læse hele artiklen "Frivillige er en uregerlig størrelse" af Lene Rømer og Lene Kofoed her:

<http://www.crt.dk/media/Frivillighed%20er%20en%20uregerlig%20st%C3%B8rrelse.pdf>

Du kan læse Kulturministeriets "Undersøgelse af det frivillige kulturelle område" fra 2006 af Ulla Habermann og Bjarne Ibsen her:

<http://kum.dk/servicemenu/publikationer/2006/undersogelse-af-det-frivillige-kulturelle-omrade/>

Du kan læse mere om Kjeld Fredens, Tommy J. Johnsen og Peter Thybo (red) bog: "Sundhedsfremme i hverdagen" her:

http://www.peterthybo.dk/?page_id=272

Indenfor amatørkulturens egne rækker er det at tale om amatørkulturens nytteværdi ofte kontroversielt, men at skrive en bog om amatørkultur uden at "tage tyren ved hornene" er halsløs gerning. For så snart amatørkulturen italesættes i en politisk kontekst, sker der uvilkårligt en instrumentalisering af den. Ligegyldigt om det er som fødekæde for den professionelle kunst, som læringsredskab, som demokratifremmende redskab eller som indtægtskilde.

En af tidens helt store temaer i denne sammenhæng er netop kulturens økonomiske betydning. Ifølge lektor Trine Bille i "Vækst eller velfærd i kulturpolitikken" trykt i kultur.dk nr. 8, 2011, findes der to afgørende forskellige opfattelse af økonomisk betydning, som bør inddrages i den diskussion: Den velfærdsøkonomiske og den markedsøkonomiske. Den første handler om at maksimere samfundets nytte og fordele "kagen" bedst muligt, mens det andet handler om at gøre den samlede "kage" større.

Og selv om kulturen kan have markedsøkonomisk betydning, er det for det første ikke nok at vise, at kultur har en økonomisk betydning i form af direkte og afledte effekter, for det har al økonomisk aktivitet. For det andet må formålet med kulturaktiviteterne tages med i betragtning, og formålet er sjældent at skabe forbrug, indkomst og beskæftigelse. Det kan være sidegevinster, men det er ikke det egentlige formål. Det kommer f.eks. frem i casen om oplevelsesøkonomien i vandkants Danmark.

Mange kulturaktiviteter har imidlertid større samfundøkonomiske effekter, fordi hele samfundet har gavn af dem! Effekterne kan være viden, læring, indsigt, dannelse, refleksion, myndiggørelse, identitet, fællesskab og sundhed, som det er påvist i mange af dette værks cases. For os er der således ingen tvivl om, at amatørkulturen kommer til at spille en langt større rolle, hvis man betragter den gennem en "velfærdsøkonomisk" fremfor en "markedsøkonomisk" brille.

Et andet af tidens temaer, der ofte sættes i en nytterelation til amatørkulturen, er frivillighed. Det er et begreb, der har været meget i vælten de senere år, hvilket iflg. Rømer og Kofoed i "Frivillige er en uregerlig størrelse" (2011) skyldes, at der på baggrund af finanskrisen er åbnet for en redefinering af begrebet, fordi velfærdsstatens opgavevaretagelse og den offentlige sektor er under pres. I forbindelse med frivilligåret i 2011 opstillede regeringen da også det mål, at danskernes frivillige engagement skulle vokse fra den nuværende tredjedel af befolkningen til halvdelen.

I Danmark er frivillighedsbegrebet traditionelt knyttet til foreningslivet, men Rømer og Kofoed påpeger, at netop analyser af foreningslivet viser, at der er en betydelig afstand mellem foreningsvirkeligheden og forestillingerne om denne virkelighed hos velfærdsstatens beslutningstagere. I forlængelse heraf sætter de således spørgsmålstegn ved om de politiske

forventninger til foreningslivet er for "store" eller "forkerte" og stiller derfor dette retoriske spørgsmål:

"Bør forestillingerne om, at foreningerne er samfundsgagerende, kritiske vagthunde i virkeligheden erstattes af en bevidsthed om, at foreningerne er selvforvaltende fællesskaber omkring en afgrænset interesse eller aktivitet?"

For os rammer Rømer og Kofoed med dette spørgsmål hovedet på sømmet, for i amatørkulturens foreninger er organisationsformen, som det fremgår af f.eks. casen om Skaberwerket, valgt fordi den er en velegnet ramme om aktiviteten og ikke for at skulle løse en samfundsopgave. Den primære årsag, til at de unge i SkaberWerket er gået ind i et forpligtende samarbejde med andre, er således for i fællesskab at skabe ungdomsteater. At det så også har en nytteværdi i forhold til at løfte frivillige opgaver, som at skabe kulturaktiviteter i nye rum, mental sundhed, inklusion og socialisering er en sidegevinst, men det er ikke det vigtigste.

Det fører os over i amatørkulturens sociale nytteværdi, der for alvor gjorde sit indtog i foreningslivet ved den sidste revision af Folkeoplysningsloven i 2011, hvor det blev muligt for kommuner og foreninger at indgå kontrakter omkring opgavevaretagelse som f.eks. integration af unge indvandrere. Det er imidlertid ikke et tema, der normalt fylder meget i amatørforeningerne, måske fordi de mere tænker i deltagerens evne til at beherske et instrument eller en rolle fremfor at være politisk korrekte i forhold til hudfarve, køn eller social herkomst. Det illustreres i virkeligheden bedst med følgende citat fra Habermann og Ibsens "Undersøgelse af det frivillige kulturelle område" fra 2006, hvor bestyrelsesformanden for Amatørsymfonikerne havde følgende svar på, om bestyrelsen arbejdede med ligestillingsstrategier:

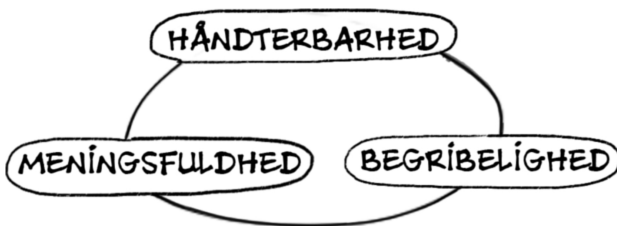
"Kønsfordelingen? Den har jeg aldrig tænkt på, det har været meget vigtigere at få en ligelig fordeling af strygere og blæsere"

Men der kan ikke herske tvivl om, at amatørforeningerne alligevel spiller en rolle i forhold til f.eks. at inkludere mennesker, der har det følelsesmæssigt svært eller har egentlige psykiske diagnoser. Det fremgår med tydelighed af casene om playback, musik Glad-saxe Symfoniorkester og Skaberwerket – måske fordi amatørkulturen er et så følelsesmæssigt og refleksivt rum, og fordi kunsten er i centrum fremfor det samfundsmæssige "problem".

Et fjerde tema, der får stadigt større fokus i kulturdebatten, er derfor ikke overraskende dens helbredsmæssige nytteværdi. Iflg. Jan Riise, der er tidligere projektleder ved Centrum för Kultur och Hälsa ved Göteborgs Universitet, er forskningen indenfor det felt voksende og har de senere år bevæget sig fra anekdoter til evidens. Det indebærer f.eks. at førende naturvidenskabelige tidsskrifter som Science og Brain har bragt artikler, der peger på, at det at lytte til musik kan bruges både i

smertelindring og i forbindelse med rehabilitering efter hjerneblødninger, samt at det at danse kan have en positiv effekt på gang og balance. Töres Theorell, der omtales i casen om musik og helbred, er i den forbindelse et nordisk eksempel på en som forsker i sammenhængen mellem folkesundhed og det at både lytte til og spille musik.

En anden vinkel på den helbredsmæssige nytteværdi er den sundhedsmæssige, der eksempelvis præsenteres af Kjeld Fredens, der er læge og hjerneforsker og en af forfatterne bag "Sundhedsfremme i hverdagen" fra 2011. Han er inspireret af den salutogenetiske videnskab med dens fokus på liv og sundhed fremfor krop og sygdom, når han taler om at *en oplevelse af mening og sammenhæng i tilværelsen fremmer sundhed*.

At have en oplevelse af sammenhæng vil iflg. Fredens sige, at man har en livsorientering, hvor man oplever livet som *forståeligt, håndterbart og meningsfuldt* – og det er forbundet med *personligt fysisk velvære og mental sundhed*.

Meningsfuldhed handler i denne optik rigtig meget om at være involveret som deltager i de processer, der former ens skæbne såvel som ens daglige erfaringer, og i aktiviteter som det er værd at engagere sig følelsesmæssigt i.

Og er der noget, der kendetegner de aktive i amatørkulturen er det, at de er meget involverede i deres aktivitet. Aller smukkest illustreret når Lisbet fra casen om MAS link ser tilbage på et langt liv i amatørteatret, men også når traumatiserede menneskers følelser bliver skrevet ind i noget almenmenneskeligt ved at blive fremstillet scenisk, som i casen om playback link, og en visesanger oplever at føle sig som en del af en stor levende organisme link, eller en dramatiker skriver et egns spil og genopdager en egns historie link.

Vi hævder da heller ikke, at amatørkulturen skal gøre sig fri af samfundets behov for at fokusere på dens nytteværdier, men vi hævder, at det er stærkt begrænsende, hvis man ensidigt fokuserer på dem. Faren er, at man i sin iver efter at løse samfundsopgaver glemmer, at det for amatørforeningernes vedkommende er kunsten og den kunstneriske udfoldelse, der er i centrum og dermed kommer til at smide "barnet ud med badevandet".